

דפי עיון

"ליהודים היתה אורה" אמר רבי יהודה:

אורה - זו תורה.

וכך הוא אומר:

"כי נר מצוה ותורה אור" [מגילה ט"ז]

במפרשים

לזכרה של: אורה מושקוביץ ע"ה
משואות-יחזק

ד"ר ע"י מ. מושקוביץ * משואות-יחזק 79858 ד.ב. שדה-גת * טל': 08-8616173 * פקס: 08-8616174

שנת תשע"א

פרשת פנחס

א. אור החיים

פרק כה' פסוק יד:

המטה אשר הבה וגו'. צריך לדעת למה כפל לומר המטה אשר הבה ולא הספיק באחת מהנה, גם צריך לדעת למה שנה הפתוח מטבע הפאמר שהתחיל לדבר בו בשהזכיר שם ישראל שהקדים לומר איש ישראל ואחר כך אמר המאיר המטה וגו', וכשהזכיר המדניית הקדים המאיר ושם האשה המטה ואחר כך אמר המדניית.

אכן יתבאר הענין על פי דבריהם ז"ל (ברכות י"ה) שאמרו שהרשעים בתייהם קרויים מתיים, והטעם הוא לפי שכל הרע שהוא בחינת המת דבוקה בהם, וכבר כתבתי בכמה מקומות כי השם שיקרא בו האדם הוא שם הנפש, וה' שם שמות בארץ באומרים ז"ל ושם אל מקרי שמות אלא שמות, וכשאדם חוטא נפגמה נפשו בדביקת הרע בחינת המרקיב, והוא אמרו (משלי י"ח) ושם רשעים ירקב, ולזה היה רבי מאיר בודק בשם (יומא כ"ה) לראות אם בעל נפש ישרה הוא, והנה זה אשר בעל ארמית השחית נפשו בפגמו בה והנה הוא מכה מנת קדם שהרגו פנחס, והוא מה שנתבון הכתוב לומר ושם איש ישראל המטה אשר הבה וגו', כנגד הכאת הנפש אמר ושם איש ישראל המטה שמעת אשר געל נפשו וכא עליה הבה מכת נפש הישראלית שהיא כנוי נפש קדושה הנקראת ישראל, וכנגד הריגתו שהרגו פנחס אמר אשר הבה את וגו' באמרו (כ"ה ח') וידקר את שניהם, או על זה הדרך המטה פרוש שהכהו פנחס, אשר הבה את המדניית הוא הכאת הנפש שרשם בכתב איש, וידק על נכון גם כן אמרו הבה את המדניית, כי לפי ששכב אותה הבה בנפשו, וכפי זה שיעור תכתב אשר הבה פרוש שכבר הבה את המדניית פרוש להיותו אמה:

יד וכן באמרו את המדניית על דרך אמרו (בראשית ל"ט י') ולא שמע אליה לשכב אצלה להיות עמה, ואמרו ז"ל (יומא ל"ה) לשכב אצלה בעולם הזה להיות עמה לעולם הבא, והוא אמרו הבה את המדניית שהכאתו היא שיהיה אמה עמה בעולם הבא כי מן הסתם מת שלא מתוך תשובה שהרי דקרו בשעת מעשה, וכן נמשך מה שדקדקנו למה כפל המטה אשר הבה, גם טעם שהקדים לומר איש ישראל קדם אמרו המטה כרי שיהיה חזון אמרו המטה על השם לומר שההכאה בזה לו גם בשם איש ישראל שהיא ענף הקדשה, ולזה בשהזכיר המדניית לא הזכיר בה אלא הכאה אחת דכתיב ושם האשה המטה, גם לא הקדים זכרונה קדם זכרון ההכאה כי בחינת קרויה מתה ושמה מכה ועומד פרוש בכתב מדניית, וכבר כתבנו בכמה מקומות כי שם עובדי כוכבים ומזלות הוא שם הקלפות שכלן הם בחינות המיתה: **עוד** יתבאר על זה הדרך על פי מה שקדם לנו מדברי המקובלים שלא ידע נדח מפל ניצוצי הקדשה וכלן לכסוף וכן למקום שפגמו באו והגם שיריע איש ישראל אף יצרים נפשו סוף כל סוף יחזר לשרשו, והוא אמרו ושם איש ישראל הרי שאפלו אחר מעשה בשם ישראל יבנה הא למדת שלא נעקר משרשו, המטה פרוש שהכה פנחס, מודיע הפתוח שלא הבה באכזרין נפשו אלא אשר הבה את המדניית פרוש אותו החלק הרע שנרסק בו מאת המדניית שיתפנה אליו שם הכאה הוא שהכה ומת באמצעות הכאת פנחס, הא למדת שיצא הפסדו מה שהפסידו בעברה נדע מפני העון בהכאתו של פנחס שהרגו, ומיתתו פפרה, או על זה הדרך שלא הבה בנפשו אלא בשתייה עמה אכל אחר שנבדל ממנה לא נשאר בו רשם החטא כי הוא נבדל במיתה ומיתתו טהרה נפשו, וכן נתן טעם למה קראו איש ישראל כי אחר הריגה בשם ישראל יבנה, זה פתבתי אם אפשר:

פנתס

1. מה בדיוק הן קוֹשִׁיּוֹתַיּוֹ se פרשנו?
2. מה פירושו: "הרשעים - בחייהם קרויים מתים" ואיך זה שייך לכאן?
3. למה אם כן כתוב כפי שכתוב?
4. מתי "הוכח מכת נפש הישראלית"?
5. למה היא "בחייה קרויה מתה" ואיך זה נראו בסטוק?
6. בקטע האחרון פרשנו ככל זאת נותן תקוה לחונר בתשובה, איך?
7. מתי ואיך "טוהרה נפשו"?
8. פרשנו מסיים דבריו באמירה: "ונה כתבתי את אפשר" מה פירושו?

* * *

ב. רש"ד הירוש.

פרק כ"ו פסוק ג'.

אפילו נתחלקה לשבטים, אלא יש צורך שחלוקה זו תושלם עד למשפחות ולראשי משפחות וליחידים: "מנין אתה אומר כבשו ולא חלקו, חלקו למשפחות ולא חלקו לבתי אבות, חלקו לבתי אבות ואין כל אחד ואחד מכיר את חלקו, יכול יהיו חייבים בשמטה ת"ל שדך, שיהא כל אחד ואחד מכיר שדהו, כרמך, שיהא כל אחד ואחד מכיר את כרמו" (תורת כהנים בהר, כה, ב). יש בכך משום הגשמת האופי היסודי של עם ישראל, שכבר עמדנו עליו פעמים אחדות: רבי־גוֹנוּיּוֹת של השבטים והמשפחות — תוך שמירת האחדות הרוחנית והמוסרית — היא מהותית לייעוד העם של תורת ה' (ראה פי' בראשית לה, יא"יב; מה, גר). כל שבט, כל ענף, כל בית היה לו ייחוד משלו, וייחוד זה ימצא את המקום הראוי לו ויתפתח על הקרקע המשותפת של התורה. ואכן הכינוי החביב ביותר של הכנסת ישראל לארץ ה' הוא "נטיעה" (השוה פי' שמות טז, יז; לעיל כד, ו).

(גג) לא לה וגו'. אלה שנמנו כאן "על ירדן ירהו", מול פני הארץ, הם הם האנשים שהארץ תיחלק להם; הנה אומר: כל באי הארץ הזכרים, בני עשרים שנה ומעלה. החלוקה תיעשה במספר שמות. אם אנחנו מבינים ביטוי זה כהלכה, הרי זו משמעותו: כל אלה ששמותיהם נוטאו בשעת המפקד יטלו חלקה, שתיקרא על שמם ותהיה נחלתם. אולם בשעת המפקד ביטאו את שמות השבטים, את שמות המשפחות ואת שמות היחידים שבכל משפחה, כל זכר מן עשרים שנה ומעלה — למשפחתם לבית אבתם כל־זכר לגלגלתם (פסוק ד; לעיל א, ב). נמצא שהארץ תיחלק כך שכל שבט, ובשבט כל משפחה, ובמשפחה כל יחיד — כל זכר מן עשרים שנה ומעלה — יטול את נחלתו הניכרת לעצמה. וכך אנהנו מוצאים אחר כך בשעת חלוקת הארץ על ידי יהושע (יהושע טו): הכלל של "למשפחתם" נשמר בכל שבט, ואין שמיטין ויובלות נהגים אם הארץ רק נכבשה דרך כלל.

עאלות

1. פרשנו נוקט צמדה ברורה בדבר אופן חלוקת הארץ, מהי צמדתו?
2. מי זוכה לקבל נחלה ולמה?
3. מי - לפי זה - לא מקבל נחלה?
4. איך מוסבר צנין החלוקה האודעת לפסוקים לבתי אב ולמסוף ליחודים?
5. למה שמיטה ויבאל קשורים לחלוקה זו רק אחרי שכל אחד מכיר את שדהו?
6. מהי "נטיעה" לצמדתו?

* * *

ג. ספורנו עם פירושו הרב י. קופרמן.

22. בעוד פסוק זה עוסק בחלוקת "הארץ" (כלומר, הארץ כולה לפי השבטים), הרי פסוקנו עוסק בחלוקת "נחלתו" (כלומר, אותה נחלה שכבר קיבלו, שבט שבט לפי צרכיו וכמותו). 23. הרי שהגודל קבע (עין הערה 1 לעיל) בשני השלבים על ההתנחלות בארץ ישראל.

פרק כ"ו פסוק כ"ו: (נו) על פי הגודל תחלק נחלתו. וכן פשיטה השבט תחלק את חלקו לגלגלותיו, וכן לכל אחד חלקו "על פי הגודל" כג.

עאלות

1. מה הקושי האפשרי שיכול לעלות מן הפסוקים שפרשנו מנסה להסבירו?
2. איך היו שני שלבים בארצות?
3. מה הרציון ככל זה?

* * *

פנחס

פרק בו פסוק יב:

ענה אל הר העברים הוה וגו' : עד להקדישני במים לעיניהם וגו' ;
מה **חזר** **יפלא** **לשון** **המקרא** **כאשר** **מריסם** **פי** **כי** **מה** **דמות** **תערתו** **לו** **שנאמר**
כאשר ? **ואלו** **דלונו** **שלא** **יכנס** **לארץ** **בעון** **המים** **היה** **לו** **לומר** **על** **כי** **מריסם**
פי **או** **על** **אשר** **מריסם** **פי** **ככתוב** **בפרשת** **חקת** **כי** **אולם** **מלת** **כאשר** **הינה** **בנותן**
עטם **נמה** **שכתוב** **אלה** **דמיון** **ומשל** ? **ומה** **שאמר** **להקדישני** **במים** **מה** **זה**
שקדישבו ? **ובהפך**, **שלא** **להקדישני** **היה** **לו** **לומר** **כי** **המה** **תללונו** **כאשר** **המרו** **בו**
ולא **קדשונו** ! **ואע"פ** **שעד** **הנה** **הבאנו** **פירושים** **שונים** **בעון** **הזה** **מ"מ** **מקרא**
אחד **מהחלק** **לכמה** **עמיים** **ואלו** **ואלו** **דברי** **אלהים** **חיים**. **ועל** **פי** **הפסוקים** **הללו**
נראה **מעל** **משה** **ואהרן** **בבירור** **כפי** **הנשמע** **מדברי** **רש"י** **על** **מישע** **האמונה**
באמרם: **המון** **הסלע** **הזה** **נוצח** **לכם** **מים**, **כאלו** **לא** **האמינו** **ביסולת** **ה' להוציא** **מים**
מזר **החלמים**. **ואם** **אמרנו**: **הלא** **ובקר** **ישמע** **להם**, **גם** **הוא** **פשע** **בדמותו** **בללנו** **לא**
הורע **בעיני** **ה'** **כדבר** **הזה** **שהיה** **בגלוי** **להגיד** **מישע** **אמונתו** **בזה** **לעני** **המון**
עבדיו **ומלא** **שם** **שמים** **מהחלל**. **ולפי** **זה** **היה** **ראוי** **שיהיה** **ענינם** **מדה** **כנגד** **מדה**
ושגם **המה** **לא** **יביאו** **את** **הקבל** **אל** **הארץ** **כדי** **שיאמינו** **ישראל** **כי** **אין** **כח** **וחמה**
במשה **ואהרן** **להביאם**. **על** **ככה** **נאמר**: **ונאספת** **אל** **עמך** **וגו'** **כאשר** **מריסם** **פי**
דלונו **דמות** **מה** **שעשה** **לי** **שמריסם** **פי** **במריבת** **העדה** **להקדישני** **במים** **לעיניהם**
וייהיה **העלם** **שקדישבו** **ברבים** **לעני** **כל** **העם** **יראה** **שחללונו**, **ודברה** **תורה** **בלשון**
נקה **ככתוב** **(תני"ב)** **ונגע** **בכנסו** **וגו'** **היקדש**. **ועקם** **הכתוב** **להקדישני** **המורה**
לחללי. **גם** **בזה** **ראוי** **לכאר** **בפרשת** **חקת**: **המה** **מי** **מריבה** **אשר** **רבו** **בני** **ישראל**
את **ה'** **ויקנש** **בם**, **הריש** **לומר** **ויחלל** **בם** **על** **אמרם** **המון** **הסלע** **הזה** :

שאלות

1. **מתי** **שאלות** **שונות** **ואף** **פרשנו** **בתחילת** **דבריו**, **אחת** - **לכאורה** **סנונית** **לשונות**, **והנ"ה**
תכנית - **רציונות**, **התוכף** **להסבירן** ?
2. **מה** **היה** **הטאט** **לדעת** **פרשנו** ?
3. **כמה** **התבטא** **"מיצוט** **אמונה"** **עלה** ?
4. **"דיברה** **תורה** **בלשון** **נקיה"** **איך** **זה** **פוצל** **כאן** ?
5. **האם** **פירושו** **מיקל** **או** **מחמיר** **כלפי** **אשה** **ואהרון** ?

* * *

ה. מדרש רבה .

פרק כט' פסוק לה:

כד. **א** **ב** **י** **ו** **מ** **ה** **ש** **מ** **י** **נ** **י** **ע** **צ** **ר** **ת** - **זה** **שאמר** **הכתוב**: **(ההלים קט"ד)**
'תחת **אהבתי** **ישטנוני** **נאני** **תפלה**. **את** **מוצא** **בהג**. **ישראל** **מקריבין** **לפניך** **שבעים**
פרים **על** **שבעים** **אמות**. **אמרו** **ישראל**: **רבון** **העולמים**. **הרי** **אנו** **מקריבין** **עליהם**
שבעים **פרים**, **והיו** **צריכין** **לאהב** **אותנו**, **(הם** **שונאין** **אותנו**, **שנאמר**: **'תחת** **אהבתי**
ישטנוני. **לפיכך** **אמר** **להם** **הקדוש** **ברוך** **הוא**: **עכשו** **הקריבו** **על** **עצמכם** -
'ביום **השביעי** **עצרת** **תהיה** **לכם**'. **(במדבר** **כט, כו)** **'והקרבנתם** **עלה** **אשה** **ריח** **גיהת**
לה **פר** **בן** **בקר** **אחד** **איל** **אחד**': **'איל** **אחד** - **משל** **למלך** **שעשה** **סעדה** **שבעה**
ימים **וזמן** **כל** **בגוי** **אדם** **שבמדינה** **בשבעת** **ימי** **המשחה**. **כיון** **שקברו** **שבעת** **ימי**
המשחה **אמר** **לאוהבו**: **בקר** **יצאנו** **גדינו** **מכל** **בני** **המדינה**, **נגלגל** **אני** **והיתה**
במה **שתמצא**, **ליטרא** **בשר** **או** **ירק**. **כך** **אמר** **הקדוש** **ברוך** **הוא** **לישראל**:
'ביום **השמיני** **עצרת** **תהיה** **לכם**' - **נגלגלו** **במה** **שאתם** **מוצאים**, **בפר** **אחד** **ואיל**
אחד.

שאלות

1. **לכאורה** **מה** **הפציה** **המצריכה** **פירוט** ?
2. **מה** **סוצניט** **ישראל** **כלפי** **האומות** **והאם** **תשובתו** **de** **הקב"ה** **מתיוחסת** **לסוצנתת** ?
3. **כיצת** **מהי** **תשובת** **הקב"ה** **לכך** ?
4. **האם** **החובא** **כסוף** **הקטצ**, **האם** **הוא** **עוה**, **דומה** **או** **שונה** **מן** **הקטצ** **הראשון** ?

* * *